

זיכרון יהודי - תענית ציבור דף לימוד לעשרה בטבת

השוואה והקמת מדינת ישראל הם שני אירועים היסטוריים הכרוכים זה בזה. מנהיגים דתיים וממלכתיים התלבטו כיצד להנציח את זיכרון השואה הטרי; עד כמה להישען על מסורות ותאריכים המעוגנים בלוח השנה היהודי ועד כמה לייצר 'יש מאין' חדש לציון טראומות לאומיות?

להלן דף לימוד בנושא:

משנה תענית, פרק שלישי, א':

מתני' 'סדר תעניות אלו ... אותה העיר מתענה ומתרתת וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות. רבי עקיבא אומר: מתריעות ולא מתענות. וכן עיר שיש בה דבר או מפולת אותה העיר מתענה ומתרתת וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות. רבי עקיבא אומר מתריעות ולא מתענות. איזהו דבר? עיר המוציאה חמש מאות רגלי ויצאו ממנה ג' מתים בג' ימים זה אחר זה הרי זה דבר, פחות מכאן אין זה דבר. על אלו מתריעין בכל מקום: על השדפון ועל הירקון ועל הארבה ועל החסיל הועל החיה רעה ועל החרב מתריעין עליה מפני שהיא מכה מהלכת. מעשה שירדו זקנים מירושלים לעריהם וַיִּגְזְרוּ תענית על שנראה כמלא פי תנור שדפון באשקלון. ועוד גזרו תענית על שאכלו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן, רבי יוסי אומר לא על שאכלו אלא על שנראו:

רמב"ם, הלכות תענית פרק א'

מצות עשה מן התורה, לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הציבור, שנאמר "על הצר הצור אתכם--והרעותם, בחצוצרות" (במדבר י"ט--(כלומר כל דבר שיצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן, זעקו עליהן והריעו. ודבר זה, דרך מדרכי התשובה הוא: שבזמן שתבוא צרה ויזעקו לה ויריעו, יידעו הכול שבגלל מעשיהם הרעים הרע להן--ככתוב "עוונותיכם, הטו אלה") "ירמיהו ה, כה" (לכם, וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו, ולא יריעו, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרא נקרי'--הרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה וצרות אחרות: הוא שכתוב

דף לימוד

בתורה, "והלכתם עימי, בקרי". והלכתי עימכם, בחמת קרי" (ויקרא כו, כז-כח), כלומר כשאביא עליכם צרה, כדי שתשובו--אם תאמרו שהוא קרי, אוסיף עליכם חמת אותו קרי. ומדברי סופרים, להתענות על כל צרה שתבוא על הציבור, עד שירוחמו מן השמיים; ובימי התעניות האלו, זועקין בתפילות ומתחננים ומריעין בחצוצרות בלבד: ואם היו במקדש, מריעין בחצוצרות ובשופר; השופר מקצר, והחצוצרות מאריכות--שמצות היום, בחצוצרות. ואין תוקעין בחצוצרות ושופר כאחד אלא במקדש, שנאמר "בחצוצרות, וקול שופר--הריעו, לפני המלך ה' (תהילים צח, ו)

1. על פי המקורות הנ"ל – באילו מצבים ניתן לגזור תענית על הציבור?
2. האם לדעתך – נכון היה לקבוע תענית ציבור חדשה על מאורעות השואה? או שמא נכון יותר היה להסתמך על יום תענית קיים (עשרה בטבת) כפי שקבעה הרבנות הראשית לישראל?
3. מהי מטרת התענית על פי העולה מן המשנה ומתוך דברי הרמב"ם?
4. האם המודל של "יום הזיכרון לשואה" ו"יום הקדיש הכללי" מתאימים למטרת התענית או שהם משרתים מטרה אחרת לחלוטין?

ניסיונו של ראש הממשלה מנחם בגין לקבוע את יום השואה בתשעה באב

עיין בקישור הבא: <http://katze.net/2e4f9c>

1. מנחם בגין הציע להפוך את יום תשעה באב ליום הזיכרון הלאומי לשואה. מה היו השיקולים של מנחם בגין במהלך זה? ומדוע גררה אחריה התנגדות כל כך קשה?
2. מה דעתך בעניין זה - באיזו יום או ימים היה ראוי לקבוע את ימי הזיכרון לשואה? ומדוע?